Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 7 november 2018*

”Begäran om förhandsavgörande – Domstolens behörighet – Direktiv 2003/86/EG – Rätt till familjeåterförening – Artikel 15 – Avslag på ansökan om eget uppehållstillstånd – Krav i nationell lagstiftning på att genomföra ett medborgarintegrationsprov med godkänt resultat”

I mål C-257/17,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Raad van State (Högsta förvaltningsdomstolen, Nederländerna) genom beslut av den 10 maj 2017, som inkom till domstolen den 15 maj 2017, i målet

C,

A

mot

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av ordföranden på fjärde avdelningen M. Vilaras, tillika tillförordnad ordförande på tredje avdelningen, samt domarna J. Malenovský, L. Bay Larsen (referent), M. Safjan och D. Šváby,

generaladvokat: P. Mengozzi,

justitiesekreterare: handläggaren R. Şereş,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 19 mars 2018,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– C och A, genom C.F. Wassenaar, advocaat,

– Nederländernas regering, genom M.K. Bulterman, M.H.S. Gijzen och M.A.M. de Ree, samtliga i egenskap av ombud,

– Österrikes regering, genom G. Eberhard, i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom C. Cattabriga och G. Wils, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: nederländska.

och efter att den 27 juni 2018 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 15.1 och 15.4 i rådets direktiv 2003/86/EG av den 22 september 2003 om rätt till familjeåterförening (EUT L 251, 2003, s. 12).

2 Begäran har framställts i mål mellan å ena sidan tredjelandsmedborgarna C och A och å andra sidan Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (statssekreterare med ministerlika befogenheter vid ministeriet för säkerhet och rättskipning, Nederländerna) (nedan kallad Staatssecretaris). Målen rör Staatssecretaris beslut att avslå deras ansökningar om ändring av den begränsning som gällde för deras tidsbegränsade uppehållstillstånd och, vad beträffar C, att återkalla dennes tidsbegränsade uppehållstillstånd.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2003/86

3 I skäl 15 i direktiv 2003/86 anges följande:

”Familjemedlemmarnas integrering bör främjas. De bör därför få en självständig ställning som är oberoende av referenspersonen, särskilt vid upplösning av familjeband och partnerskap, och de bör få tillträde till undervisning, anställning och yrkesutbildning på samma villkor som den person med vilken de återförenas, i enlighet med relevanta villkor.”

4 Enligt artikel 2 c i detta direktiv definieras referenspersonen som ”en tredjelandsmedborgare som vistas lagligen i en medlemsstat och som ansöker om familjeåterförening, eller vars familjemedlemmar ansöker om familjeåterförening för att förenas med honom/henne”.

5 I artikel 3.3 i direktivet föreskrivs följande:

”Detta direktiv skall inte tillämpas på familjemedlemmar till unionsmedborgare.”

6 Artikel 7.2 i direktivet har följande lydelse:

”Medlemsstaterna får kräva att tredjelandsmedborgare följer integrationsåtgärderna i enlighet med nationell lagstiftning.

Beträffande de flyktingar och/eller flyktingars familjemedlemmar som avses i artikel 12 får de integrationsåtgärder som avses i första stycket inte tillämpas förrän de berörda personerna har beviljats familjeåterförening.”

7 I artikel 15 i direktiv 2003/86 anges följande:

”1. Senast efter fem års vistelse, och under förutsättning att familjemedlemmen inte har beviljats uppehållstillstånd av andra skäl än familjeåterförening, har make/maka eller ogift partner samt barn som har uppnått myndig ålder rätt till att efter ansökan, om så krävs, få eget uppehållstillstånd som är oberoende av referenspersonens uppehållstillstånd.

Medlemsstaterna får inskränka beviljandet av det uppehållstillstånd som avses i första stycket till make/maka eller ogift partner vid upplösning av familjebanden.

…

4. Villkoren för beviljande av eget uppehållstillstånd och för giltighetstiden för eget uppehållstillstånd skall fastställas enligt nationell lagstiftning.”

Direktiv 2003/109/EG

8 Artikel 5.2 i rådets direktiv 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning (EUT L 16, 2004, s. 44) har följande lydelse:

”Medlemsstaterna får kräva att tredjelandsmedborgare följer villkoren för integrering i enlighet med nationell lagstiftning.”

Nederländsk rätt

9 Artikel 3.51 i Vreemdelingenbesluit 2000 (2000 års utlänningsförordning) har följande lydelse:

”1. Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd … som omfattas av en begränsning med avseende på permanenta humanitära skäl kan utfärdas för en utlänning som

a) är bosatt i Nederländerna sedan fem år och har ett uppehållstillstånd som omfattas av den begränsning som avses under 1, …:
1°. vistelse som familjemedlem till en person som har ett permanent uppehållstillstånd,

…

5. Artikel 3.80a är tillämplig på utlänningar som avses i punkt 1 a), 1°, …”

10 Artikel 3.80a i denna förordning har följande lydelse:

”1. En ansökan om ändring av ett uppehållstillstånd … till ett uppehållstillstånd som omfattas av en begränsning med avseende på permanenta humanitära skäl ska avvisas om ansökan har lämnats in av en utlänning i den mening som avses i artikel 3.51 punkt 1 a.1°, som inte har genomfört det prov som avses i artikel 7.2 a i lagen om medborgarintegration med godkänt resultat eller inte har fått ett utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis i den mening som avses i artikel 5.1 c i samma lag.

2. Punkt 1 gäller inte om utlänningen

…

e) befriats från medborgarintegrationsskyldigheten …

…

4. Ministern får dessutom underlåta att tillämpa punkt 1 om han eller hon anser att tillämpningen av denna bestämmelse leder till uppenbart oskäliga situationer.”

11 I artikel 6.1 i Wet inburgering (lag om medborgarintegration) föreskrivs följande:

”Ministern ska befria den som omfattas av medborgarintegrationsskyldigheten om:

a) det styrkts att han eller hon, på grund av en psykisk, fysisk eller intellektuell funktionsnedsättning är varaktigt oförmögen att genomföra medborgarintegrationsprovet med godkänt resultat,

b) ministern, på grundval av de ansträngningar som den person som omfattas av medborgarintegrationsskyldigheten har gjort, har övertygats om att denna person inte rimligen kan uppfylla medborgarintegrationsskyldigheten.”

12 Artikel 7.1 och 7.2 i denna lag har följande lydelse:

”1. En person som omfattas av medborgarintegrationsskyldigheten ska inom tre år tillägna sig muntliga och skriftliga kunskaper i nederländska som motsvarar minst nivå A2 i den europeiska referensramen för moderna främmande språk och kännedom om det nederländska samhället.

2. En person som omfattas av medborgarintegrationsskyldigheten har uppfyllt denna skyldighet när han eller hon

a) med godkänt resultat har genomfört det prov som beslutats av ministern, eller

b) har erhållit ett utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis i den mening som avses i artikel 5.1 c.”

Målen vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

C:s situation

13 Från den 5 november 2008 till den 5 november 2014 hade C ett uppehållstillstånd för vistelse hos sin make, som är en nederländsk medborgare. C ingav, den 20 augusti 2014, en ansökan om att detta tillstånd skulle omvandlas till ett uppehållstillstånd för fortsatt vistelse.

14 Den 2 februari 2015 avslog Staatssecretaris denna ansökan med motiveringen att C inte hade styrkt vare sig att hon genomfört medborgarintegrationsprovet med godkänt resultat eller att hon befriats från medborgarintegrationsskyldigheten. Staatssecretaris upphävde även, med retroaktiv verkan från den 10 februari 2014, C:s uppehållstillstånd för vistelse med sin make med motiveringen att hon från och med den dagen inte längre var bosatt på samma adress som sin make.

15 Efter att C ingett en begäran om omprövning beviljade Staatssecretaris henne, genom beslut av den 24 juli 2015, ett eget uppehållstillstånd med verkan från och med den 16 februari 2015. Skälet för detta beslut var att C till Staatssecretaris ingett ett utlåtande daterat den 15 februari 2015 från Dienst Uitvoering Onderwijs (Tjänsten för organisation av undervisningsväsendet, Nederländerna), av vilket det framgick att C hade befriats från medborgarintegrationsskyldigheten. Staatssecretaris fastställde emellertid upphävandet av C:s uppehållstillstånd för vistelse med sin make med retroaktiv verkan från och med den 10 februari 2014.

16 C överklagade Staatssecretaris beslut av den 24 juli 2015 till Rechtbank Den Haag zittingsplaats Rotterdam (Domstolen i Haag, sammanträdesplats Rotterdam, Nederländerna). Den domstolen ogillade överklagandet genom dom av den 5 januari 2016.

17 C överklagade den domen till den hänskjutande domstolen.

A:s situation

18 Från den 20 december 1997 till den 15 oktober 2016 hade A ett uppehållstillstånd för vistelse hos sin make, som är en nederländsk medborgare. A ingav, den 11 november 2014, en ansökan om att detta tillstånd skulle omvandlas till ett uppehållstillstånd för fortsatt vistelse.

19 Den 26 februari 2015 avslog Staatssecretaris denna ansökan med motiveringen att A inte styrkt vare sig att hon genomfört medborgarintegrationsprovet med godkänt resultat eller att hon befriats från medborgarintegrationsskyldigheten.

20 Efter att A ingett en begäran om omprövning vidhöll Staatssecretaris, genom beslut av den 21 september 2015, sitt ursprungliga beslut.

21 A överklagade detta beslut till Rechtbank Den Haag zittingsplaats Rotterdam (Domstolen i Haag, sammanträdesplats Rotterdam). Den domstolen ogillade överklagandet genom dom av den 25 maj 2016.

22 A överklagade den domen till den hänskjutande domstolen.

Överväganden som avser både C:s och A:s situation

23 Den hänskjutande domstolen anser att direktiv 2003/86, enligt artikel 3.3 i direktivet, inte är tillämpligt på de situationer som är aktuella i de nationella målen, eftersom C:s och A:s respektive make är nederländska medborgare.

24 Artikel 15 i direktivet är dock analogt tillämplig med avseende på A och C, eftersom det i nederländsk rätt föreskrivs att de relevanta bestämmelserna i unionsrätten ska tillämpas direkt och ovillkorligt på en inhemsk situation, i ett fall då det, som i förevarande fall, i den nederländska lagstiftningen inte görs någon skillnad mellan en situation som omfattas av unionsrätten och en situation som inte omfattas av denna rätt.

25 Även om den hänskjutande domstolen på grund av detta anser att tolkningen av artikel 15 i direktiv 2003/86 är avgörande för att kunna avgöra de nationella målen, är den mot bakgrund av domen av den 18 oktober 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638) osäker på om EU-domstolen är behörig att besvara en fråga angående tolkningen av denna bestämmelse i sådana situationer som dem i de nationella målen.

26 För det fall EU-domstolen är behörig frågar sig den hänskjutande domstolen huruvida en nationell lagstiftning, i vilken det föreskrivs ett integrationsvillkor, är förenlig med artikel 15 i direktiv 2003/86, och, för det fall den inte är förenlig med denna artikel, från vilken tidpunkt ett eget uppehållstillstånd ska ges verkan.

27 Mot denna bakgrund beslutade Raad van State (Högsta förvaltningsdomstolen, Nederländerna) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Är EU-domstolen, mot bakgrund av artikel 3.3 i [direktiv 2003/86] och domen av den 18 oktober 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638), behörig att besvara den nederländska domstolens tolkningsfrågor om hur direktivets bestämmelser ska tolkas i ett mål om uppehållsrätt för familjemedlemmar till referenspersoner med nederländskt medborgarskap, om detta direktiv enligt nederländsk rätt har förklarats vara direkt och ovillkorligt tillämpligt på sådana familjemedlemmar?

2) Ska artikel 15.1 och 15.4 i direktiv [2003/86] tolkas så, att den utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den som är aktuell i de nationella målen, med stöd av vilken det är möjligt att avslå en ansökan om eget uppehållstillstånd för en utlänning som i syfte att återförenas med sin familj har vistats lagligt i en medlemsstat i mer än fem år, om vederbörande inte har fullgjort de skyldigheter i form av integrationsåtgärder som föreskrivs enligt nationell rätt?

3) Ska artikel 15.1 och 15.4 i direktiv [2003/86] tolkas så, att den utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den som är aktuell i det nationella målet, i vilken det föreskrivs att ett eget uppehållstillstånd endast får beviljas med verkan från och med den dag då ansökan om ett sådant tillstånd lämnades in?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

28 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida EU-domstolen är behörig, enligt artikel 267 FEUF, att tolka artikel 15 i direktiv 2003/86 i sådana situationer som dem i de nationella målen, i vilka den hänskjutande domstolen ska pröva frågan huruvida en tredjelandsmedborgare, som är familjemedlem till en unionsmedborgare som inte har tillämpat sin rätt till fri rörlighet, kan beviljas ett eget uppehållstillstånd, när denna bestämmelse har gjorts tillämplig i sådana situationer på ett direkt och ovillkorligt sätt genom nationell rätt.

29 Det kan konstateras att det i artikel 2 c i direktiv 2003/86 preciseras att begreppet referensperson nödvändigtvis avser en tredjelandsmedborgare och att det i artikel 3.3 i direktivet anges att direktivet inte ska tillämpas på familjemedlemmar till unionsmedborgare.

30 Det var således inte unionslagstiftarens avsikt att detta direktiv ska tillämpas på en tredjelandsmedborgare som är en familjemedlem till en unionsmedborgare som inte har utövat sin rätt till fri rörlighet, såsom klagandena i de nationella målen, vilket dessutom bekräftas av förarbetena till direktiv 2003/86 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 november 2011, Dereci m.fl., C-256/11, EU:C:2011:734, punkterna 48 och 49).

31 Det framgår emellertid av EU-domstolens fasta praxis att denna är behörig att meddela förhandsavgörande beträffande unionsbestämmelser även när de faktiska omständigheterna i det nationella målet inte direkt omfattas av unionsrättens tillämpningsområde, men då unionsbestämmelserna har gjorts tillämpliga genom en hänvisning till dem i nationell lagstiftning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, punkt 17, dom av den 18 oktober 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, punkt 45, och dom av den 15 november 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, punkt 53).

32 I sådana situationer föreligger det nämligen ett klart unionsintresse av att de bestämmelser som har hämtats från unionsrätten tolkas på ett enhetligt sätt, för att i framtiden förhindra olika tolkningar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 oktober 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, punkt 46, och dom av den 22 mars 2018, Jacob och Lassus, C-327/16 och C-421/16, EU:C:2018:210, punkt 34).

33 Det är således motiverat att EU-domstolen tolkar unionsbestämmelser i situationer som inte omfattas av unionsrätten när dessa bestämmelser genom nationell rätt har blivit tillämpliga på sådana situationer på ett direkt och ovillkorligt sätt i syfte att säkerställa att de behandlas på samma sätt som de situationer som omfattas av unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, punkt 19, dom av den 18 oktober 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, punkt 47, och dom av den 7 november 2013, Romeo, C-313/12, EU:C:2013:718, punkt 33).

34 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen, som är ensam behörig att tolka nationell rätt inom ramen för det rättsliga samarbete som inrättats genom artikel 267 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 juli 1997, Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, punkt 33, och dom av den 14 juni 2017, Online Games m.fl., C-685/15, EU:C:2017:452, punkt 45), uppgett att det av nederländsk lagstiftning följer att när den nationella lagstiftaren, som i förevarande fall, har föreskrivit att samma regel ska gälla i en situation som omfattas av unionsrätten och i en situation som inte omfattas av denna rätt, så ska dessa situationer behandlas på samma sätt. Den hänskjutande domstolen har dragit slutsatsen att den enligt nederländsk rätt är skyldig att tillämpa artikel 15 i direktiv 2003/86 i de nationella målen.

35 EU-domstolen konstaterar under dessa omständigheter, i likhet med den nederländska regeringen, att denna bestämmelse genom nederländsk rätt har gjorts tillämplig på ett direkt och ovillkorligt sätt i sådana situationer som dem i de nationella målen, och att det således finns ett klart unionsintresse av att EU-domstolen prövar begäran om förhandsavgörande.

36 Denna slutsats påverkas inte av den omständigheten att artikel 3.3 i direktiv 2003/86 uttryckligen undantar sådana situationer som dem i de nationella målen från direktivets tillämpningsområde.

37 Det kan i detta sammanhang konstateras att EU-domstolen redan slagit fast att den, när det villkor som angetts i punkt 33 i denna dom är uppfyllt, är behörig att pröva situationer som uttryckligen undantagits från tillämpningsområdet för en unionsrättsakt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 oktober 2017, Solar Electric Martinique, C-303/16, EU:C:2017:773, punkterna 29 och 30, och dom av den 27 juni 2018, SGI och Valériane, C-459/17 och C-460/17, EU:C:2018:501, punkt 28).

38 Detta överensstämmer helt med den fasta praxis från EU-domstolen som det redogjorts för i punkterna 31–33 i denna dom, vilken just syftar till att ge domstolen möjlighet att uttala sig angående tolkningen av unionsbestämmelser, oberoende av under vilka omständigheter de kommer att tillämpas, i situationer som fördragens upphovsmän eller unionslagstiftaren inte ansåg behövde omfattas av bestämmelsernas tillämpningsområde (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 oktober 1990, Dzodzi, C-297/88 och C-197/89, EU:C:1990:360, punkt 37).

39 I detta sammanhang kan domstolens behörighet inte rimligtvis variera beroende på om tillämpningsområdet för den relevanta bestämmelsen har avgränsats genom en positiv definition eller genom vissa undantag, då dessa två lagstiftningstekniker kan användas utan åtskillnad.

40 Det kan för övrigt, i förevarande fall, konstateras att det förhållandet att familjemedlemmar till unionsmedborgare inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2003/86 följer såväl av definitionen av begreppet referensperson i artikel 2 c i direktivet som av undantaget i artikel 3.3 i direktivet.

41 Dessutom kan det, då den hänskjutande domstolen har förklarat att dess tvivel angående EU-domstolens behörighet beror på domen av den 18 oktober 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638), påpekas att det mål som avgjordes genom denna dom kännetecknades av omständigheter som inte är för handen i de nationella målen.

42 Om EU-domstolens behörighet hade erkänts i det mål som avgjordes genom den domen skulle detta nämligen, för det första, ha medfört ett avsteg från den aktuella unionsrättsaktens syfte, nämligen att medverka till den inre marknadens upprättande och funktion (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 oktober 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, punkterna 36–41).

43 För det andra kunde det i det målet, utifrån de handlingar som ingetts till domstolen, inte fastställas att det fanns en direkt och ovillkorlig hänvisning i nationell rätt till unionsrätten, såsom den som konstaterats föreligga i punkt 35 ovan (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 oktober 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, punkterna 51 och 52).

44 Av detta följer att den första frågan ska besvaras enligt följande. EU-domstolen är behörig, enligt artikel 267 FEUF, att tolka artikel 15 i direktiv 2003/86 i sådana situationer som dem i de nationella målen, i vilka den hänskjutande domstolen ska pröva frågan huruvida en tredjelandsmedborgare, som är familjemedlem till en unionsmedborgare som inte har tillämpat sin rätt till fri rörlighet, kan beviljas ett eget uppehållstillstånd, när denna bestämmelse har gjorts tillämplig i sådana situationer på ett direkt och ovillkorligt sätt genom nationell rätt.

Den andra frågan

45 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 15.1 och 15.4 i direktiv 2003/86 utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det är möjligt att avslå en ansökan om eget uppehållstillstånd som ingetts av en tredjelandsmedborgare som har varit bosatt i en medlemsstat i mer än fem år i syfte att återförenas med sin familj, med motiveringen att vederbörande inte har styrkt att han eller hon med godkänt resultat genomfört ett medborgarintegrationsprov avseende denna medlemsstats språk och samhälle.

46 I artikel 15.1 i direktiv 2003/86 föreskrivs att make/maka eller ogift partner samt barn som har uppnått myndig ålder senast efter fem års vistelse, och under förutsättning att familjemedlemmen inte har beviljats uppehållstillstånd av andra skäl än familjeåterförening, har rätt till att efter ansökan, om så krävs, få eget uppehållstillstånd som är oberoende av referenspersonens uppehållstillstånd.

47 I artikel 15.4 anges att villkoren för att beviljas ett sådant uppehållstillstånd och för dess giltighetstid ska fastställas enligt nationell lagstiftning.

48 Det följer av dessa två bestämmelser tillsammans att även om en person i princip har rätt att få ett eget uppehållstillstånd utfärdat efter att ha vistats i medlemsstaten i fem år i syfte att återförenas med sin familj, så har unionslagstiftaren emellertid tillåtit medlemsstaterna att ställa upp vissa villkor – vilka ska fastställas av medlemsstaterna – för att ett sådant tillstånd ska beviljas.

49 Genom att i artikel 15.4 i direktiv 2003/86 hänvisa till nationell rätt har unionslagstiftaren angett att den velat överlåta åt varje medlemsstat att själv fastställa på vilka villkor ett eget uppehållstillstånd ska utfärdas till en tredjelandsmedborgare som vistats fem år i landet i syfte att återförenas med sin familj (se, analogt, dom av den 12 april 2018, A och S, C-550/16, EU:C:2018:248, punkt 42).

50 I detta hänseende skiljer sig de bestämmelser som reglerar beviljandet av ett eget uppehållstillstånd således från de bestämmelser som reglerar tillstånd till familjeåterförening, i det att dessa sistnämnda bestämmelser innehåller positiva och exakt angivna skyldigheter för medlemsstaterna att i de fall som

anges i direktiv 2003/86 tillåta familjeåterförening utan att de kan utöva sitt utrymme för skönsmässig bedömning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2015, K och A, C-153/14, EU:C:2015:453, punkt 46).

51 Eftersom huvudregeln är att ett eget uppehållstillstånd ska beviljas efter utgången av den period som anges i artikel 15.1 i direktivet, ska medlemsstaternas utrymme för skönsmässig bedömning enligt artikel 15.4 i direktivet emellertid inte användas av dem på ett sätt som äventyrar artikelns syfte, vilket – enligt vad som framgår av skäl 15 i direktivet – är att ge referenspersonens familjemedlemmar möjlighet att få en självständig ställning, eller artikelns ändamålsenliga verkan (se, analogt, dom av den 9 juli 2015, K och A, C-153/14, EU:C:2015:453, punkt 50).

52 De ytterligare villkor som en medlemsstat kan ställa upp som krav för att bevilja ett eget uppehållstillstånd kan därför inte vara så krävande att de utgör ett hinder som svårligen kan övervinnas och som därför, i praktiken, hindrar de tredjelandsmedborgare som avses i artikel 15.1 i direktiv 2003/86 från att erhålla ett sådant tillstånd på normalt sätt vid utgången av den period som anges i denna bestämmelse (se, analogt, dom av den 9 juli 2015, K och A, C-153/14, EU:C:2015:453, punkt 59).

53 Eftersom det inte finns något i artikel 15.4 i detta direktiv som tyder på detta, kan denna begränsning av den rätt medlemsstaterna getts enligt denna bestämmelse inte generellt sett hindra att medlemsstaterna inför materiella villkor.

54 I detta sammanhang kan det inte uteslutas att en medlemsstat, för att ett självständigt uppehållstillstånd ska beviljas, får kräva att ett medborgarintegrationsprov avseende medlemsstatens språk och samhälle genomförs med godkänt resultat.

55 För det första är nämligen införandet av villkor som avser integration förenligt med unionslagstiftarens fastställelse av det allmänna målet att främja tredjelandsmedborgares integration i medlemsstaterna, vilket kommer till uttryck i skäl 15 i direktiv 2003/86 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 juni 2006, parlamentet/rådet, C-540/03, EU:C:2006:429, punkt 69, och dom av den 9 juli 2015, K och A, C-153/14, EU:C:2015:453, punkt 53).

56 För det andra kan det konstateras att artikel 7.2 i direktiv 2003/86 ger medlemsstaterna rätt att kräva att tredjelandsmedborgare följer integrationsåtgärderna, utan att dessa begränsas till perioden innan de fick tillstånd att resa in i landet.

57 Under dessa omständigheter skulle verkan av de eventuella åtgärder som en medlemsstat antar enligt artikel 7.2 i direktiv 2003/86 kunna urholkas, om det förhållandet att en tredjelandsmedborgare inte alls har integrerats efter en period på fem år inte i något fall kunde anföras som skäl mot att hans eller hennes uppehållsrätt befästs med tillämpning av artikel 15 i direktivet.

58 Det kan för övrigt konstateras att unionslagstiftaren, i samband med den mer detaljerade harmoniseringen genom direktiv 2003/109, i artikel 5.2 i det direktivet särskilt gav medlemsstaterna rätt att kräva att villkor för integrering skulle följas för att förvärva ställning som varaktigt bosatt.

59 För det tredje, i den mån rätten att erhålla ett eget uppehållstillstånd medges efter fem års vistelse i en medlemsstat, bör de berörda tredjelandsmedborgarna ha haft tillfälle att förvärva vissa kunskaper i språket och om samhället i denna medlemsstat, vilka i princip skulle medföra att de kan genomföra ett prov som innehåller dessa delar med godkänt resultat. Att ställa detta krav kan således allmänt sett inte anses innebära att den ändamålsenliga verkan med artikel 15.1 går förlorad.

60 För att värna denna bestämmelses syfte och för att iaktta proportionalitetsprincipen, som utgör en del av unionsrättens allmänna principer, ska de konkreta åtgärderna för att uppfylla detta krav vara ägnade att säkerställa att den nationella lagstiftningens syften uppnås och inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa syften (se, analogt, dom av den 9 juli 2015, K och A, C-153/14, EU:C:2015:453, punkt 51).

61 Skyldigheten att genomföra ett medborgarintegrationsprov med godkänt resultat ska göra det möjligt att fastställa att de berörda tredjelandsmedborgarna har tillägnat sig kunskaper både i språket och om samhället i värdmedlemsstaten som tveklöst är nyttiga för att säkra deras integration i denna medlemsstat (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 juni 2015, P och S, C-579/13, EU:C:2015:369, punkt 48, och dom av den 9 juli 2015, K och A, C-153/14, EU:C:2015:453, punkterna 53 och 54).

62 Denna skyldighet kan emellertid inte med giltig verkan gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet att underlätta dessa tredjelandsmedborgares integration.

63 Detta förutsätter särskilt *att* det endast krävs grundläggande kunskaper för att genomföra medborgarintegrationsprovet med godkänt resultat; *att* det villkor som ställs enligt nationell rätt inte leder till att ett eget uppehållstillstånd inte beviljas tredjelandsmedborgare som förmått bevisa sin vilja att genomföra provet med godkänt resultat och att de ansträngt sig för detta ändamål; *att* särskilda personliga omständigheter beaktas i vederbörlig ordning och *att* kostnaderna i samband med detta prov inte är orimligt höga (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2015, K och A, C-153/14, EU:C:2015:453, punkterna 54–70).

64 Det ska i detta hänseende bland annat påpekas att sådana omständigheter som den berörda referenspersonens familjemedlemmars ålder, utbildningsnivå, ekonomiska situation eller hälsotillstånd ska kunna föranleda de behöriga myndigheterna att avstå från att kräva att ett medborgarintegrationsprov ska ha genomförts med godkänt resultat för att ett eget uppehållstillstånd ska beviljas, om det framgår att dessa personer, på grund av dessa omständigheter, inte är i stånd att delta i provet eller att genomföra detta med godkänt resultat (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2015, K och A, C-153/14, EU:C:2015:453, punkt 58).

65 Av detta följer att den andra frågan ska besvaras enligt följande. Artikel 15.1 och 15.4 i direktiv 2003/86 utgör inte hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det är möjligt att avslå en ansökan om eget uppehållstillstånd som ingetts av en tredjelandsmedborgare som har varit bosatt i en medlemsstat i mer än fem år i syfte att återförenas med sin familj, med motiveringen att vederbörande inte har styrkt att han eller hon med godkänt resultat har genomfört ett medborgarintegrationsprov avseende denna medlemsstats språk och samhälle, under förutsättning att de konkreta villkor som uppställs för skyldigheten att genomföra detta prov med godkänt resultat inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet att underlätta tredjelandsmedborgarnas integration.

Den tredje frågan

66 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 15.1 och 15.4 i direktiv 2003/86 utgör hinder för en nationell lagstiftning, i vilken det föreskrivs att ett eget uppehållstillstånd endast får utfärdas med giltig verkan från och med den dag då ansökan om ett sådant tillstånd lämnades in.

67 Det kan inledningsvis påpekas att artikel 15 i direktiv 2003/86 inte innehåller någon särskild bestämmelse om det förfarande som ska följas när ett eget uppehållstillstånd beviljas eller, av desto större anledning, från vilken tidpunkt ett sådant uppehållstillstånd ska gälla.

68 Vidare finns det inte något i denna bestämmelse som antyder att detta tillstånd helt enkelt beviljas i form av en fastställelse av redan existerande rättigheter. För övrigt föreskrivs det i artikel 15.1 i detta direktiv uttryckligen att medlemsstaterna får föreskriva att ett sådant uppehållstillstånd beviljas först efter att en ansökan ingetts.

69 Det följer slutligen av artikel 15.4 i direktivet att medlemsstaterna ska fastställa de villkor som ska vara uppfyllda för att ett eget uppehållstillstånd ska beviljas. Dessa villkor kan bland annat avse det förfarande som reglerar beviljandet av ett sådant tillstånd.

70 Även om det av övervägandena i punkt 52 i förevarande dom framgår att denna befogenhet inte kan användas för att införa en bestämmelse som utgör ett hinder som svårligen kan övervinnas och som i praktiken hindrar de tredjelandsmedborgare som avses i artikel 15.1 i direktiv 2003/86 från att erhålla ett sådant tillstånd på normalt sätt vid utgången av den period som anges i den bestämmelsen, ska det konstateras att en lagstiftning i vilken det föreskrivs att ett eget uppehållstillstånd endast får utfärdas med giltig verkan från och med den dag då ansökan om ett sådant tillstånd lämnades in uppenbarligen inte kan ha en sådan verkan.

71 Den tredje frågan ska således besvaras enligt följande. Artikel 15.1 och 15.4 i direktiv 2003/86 utgör inte hinder för en nationell lagstiftning, i vilken det föreskrivs att ett eget uppehållstillstånd endast får utfärdas med giltig verkan från och med den dag då ansökan om ett sådant tillstånd lämnades in.

Rättegångskostnader

72 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i de nationella målen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

1) EU-domstolen är behörig, enligt artikel 267 FEUF, att tolka artikel 15 i rådets direktiv 2003/86/EG av den 22 september 2003 om rätt till familjeåterförening i sådana situationer som dem i de nationella målen, i vilka den hänskjutande domstolen ska pröva frågan huruvida en tredjelandsmedborgare, som är familjemedlem till en unionsmedborgare som inte har tillämpat sin rätt till fri rörlighet, kan beviljas ett eget uppehållstillstånd, när denna bestämmelse har gjorts tillämplig i sådana situationer på ett direkt och ovillkorligt sätt genom nationell rätt.

2) Artikel 15.1 och 15.4 i direktiv 2003/86 utgör inte hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det är möjligt att avslå en ansökan om eget uppehållstillstånd som ingetts av en tredjelandsmedborgare som har varit bosatt i en medlemsstat i mer än fem år i syfte att återförenas med sin familj, med motiveringen att vederbörande inte har styrkt att han eller hon med godkänt resultat har genomfört ett medborgarintegrationsprov avseende denna medlemsstats språk och samhälle, under förutsättning att de konkreta villkor som uppställs för skyldigheten att genomföra detta prov med godkänt resultat inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet att underlätta tredjelandsmedborgarnas integration.

3) Artikel 15.1 och 15.4 i direktiv 2003/86 utgör inte hinder för en nationell lagstiftning, i vilken det föreskrivs att ett eget uppehållstillstånd endast får utfärdas med giltig verkan från och med den dag då ansökan om ett sådant tillstånd lämnades in.

Signatures